

Рекомендації щодо відновлення та розвитку економіки

Рекомендації експертів громадянського суспільства, надані в робочих групах при Національній раді відновлення України

- 1.1. **Ефективне використання обмежених бюджетних коштів зараз.** Рішення Кабінету Міністрів України (КМУ) повернути обов'язкове проведення публічних закупівель для всіх державних і місцевих органів влади та підприємств, безумовно, правильний крок. При цьому правила та процедури державних закупівель і контроль за ними потрібно уточнити відповідно до чинних обставин, а інформація про закупівлі має бути максимально відкритою (звичайно, враховуючи міркування безпеки), адже її закритість негативно впливає на ефективність використання бюджетних коштів.
- 1.2. **Ефективне використання коштів у повоєнний період.** КМУ має виробити чіткі пріоритети та принципи використання коштів іноземних партнерів на потреби повоєнної відбудови України. Це дозволить зробити процес розподілу та використання коштів прозорим і зрозумілим для суспільства та партнерів з-за кордону.
- 1.3. **Ефективне використання коштів міжнародної допомоги.** Зараз в Україні функціонує ціла низка створених державою фондів для акумулювання коштів на фінансування різних потреб, пов'язаних з війною. Їх функціонування потребує більшої прозорості для суспільства та благодійників, а кількість — певної оптимізації з урахуванням управління коштами, які планують надати Україні іноземні партнери в межах програми повоєнного відновлення країни.
- 1.4. **Участь громадськості в повоєнній перебудові.** Уже на етапі підготовки плану відновлення країни необхідно передбачити механізми активного залучення громадянського суспільства на всіх етапах розробки чітких пріоритетів, принципів використання коштів і відповідних планів дій і контролю за їх реалізацією.
- 1.5. **Підвищення ефективності урядування.** Досвід функціонування країни в період війни засвідчив нагальну потребу в уточненні сфер відповідальності уряду та місцевих органів влади в частині управління соціально-економічними процесами.
- 1.6. **Освіта та наука.** Пандемія COVID-19 і російська агресія негативно вплинули на якість освітнього процесу на всіх рівнях. Щонайменше в середньостроковій перспективі так звані навчальні втрати (educational losses) призведуть до зменшення доходів відповідних категорій населення та втрат ВВП порівняно з потенційними рівнями таких показників. Тому масштаби навчальних втрат (educational losses) потрібно усвідомити, а урядові — реалізувати низку відповідних заходів з метою їх мінімізації.
- 1.7. **Повоєнна відбудова та стратегічне планування.** З огляду на складність і тривалість процесу повоєнної відбудови з урахуванням нових політичних та економічних реалій необхідно упорядкувати процес стратегічного планування (розробки концепцій, стратегій, програм тощо) на загальнонаціональному та регіональному рівнях шляхом ухвалення спеціального законодавчого акта.
- 1.8. **Повоєнна відбудова та бюджетний процес.** За появи перших безпекових, політичних та економічних передумов Україна повинна повернутися до системи середньострокового бюджетування. Це дозволить забезпечити реалізацію середньо- та довгострокових проєктів.

Створення ефективної системи збалансованого захисту інтересів та прав надавачів і споживачів фінансових послуг.

1.9. **Розвиток фінансових ринків у повоєнний період.** Для цього необхідно продовжити реалізацію політики, спрямованої на створення ефективної системи збалансованого захисту інтересів та прав надавачів і споживачів фінансових послуг.

1.10. **Розвиток фінансових ринків у повоєнний період.** Національний банк України (НБУ) у співпраці з урядом повинен активно розвивати інструментарій хеджування валютних і фінансових ризиків, якими можуть скористатися не тільки приватні економічні агенти, але й місцеві органи влади та інші бенефіціари, які отримують пільгові кредити від міжнародних фінансових організацій.

1.11. **Банківська система.** Необхідно остаточно врегулювати статус державних банків (у тому числі шляхом їх продажу).

1.12. **Монетарна політика.** За появи відповідних передумов НБУ має повернутися до політики інфляційного таргетування, ефективного нагляду за банківським сектором та небанківською фінансовою системою.

1.13. **Відбудова інфраструктури.** Необхідно широко використовувати формат державно-приватного партнерства (ДПП), продовжити розпочаті проекти ДПП у будівництві доріг і концесійні проекти в портах й поширити цей досвід на розбудову річкової та повітряної інфраструктури.

1.14. **Відбудова інфраструктури.** Інфраструктура має розвиватися як галузь економіки, а не як інструмент розв'язання окремих соціально-економічних проблем.

1.15. **Відбудова інфраструктури.** Реалізація окремих інфраструктурних проектів повинна максимально сприяти модернізації всього транспортного комплексу України.

1.16. **Бюджетна політика на випадок майбутніх масштабних надзвичайних ситуацій.** Пандемія COVID-19 і російська агресія засвідчили необхідність формування спеціального інструментарію мобілізації фінансових коштів на загальнонаціональному та місцевому рівнях і розробки політики формування резервів з урахуванням минулого «ковідного» досвіду та сучасних військово-економічних реалій.

1.17. **Відбудова та залучення коштів.** Залучення коштів приватних інвесторів вимагає створення системи страхування різних економічних і політичних ризиків, інструментами якої змогли б скористатися приватні іноземні та національні інвестори, місцеві органи влади та інші учасники процесу відбудови.

1.18. **Боргова політика.** Зважаючи на масштаби поточного «військового» і майбутнього фінансування відбудови, Україна повинна розробити нову політику управління державним боргом.

1.19. **Будівництво.** Для оперативного реагування на поточні виклики, зумовлені необхідністю швидко відбудовувати зруйновані об'єкти інфраструктури, житло тощо, уряд дозволив в умовах воєнного стану оперативно розробляти будівельні норми та вносити зміни до них. Водночас повоєнна відбудова вимагатиме оновлення системи регулювання будівельного ринку, яка б дозволяла ефективно збалансувати інтереси всіх його учасників (громади, забудовників,

споживачів будівельних послуг, інвесторів тощо) та адекватно контролювати дотримання відповідних правил і процедур.

1.20. **Ефективне використання коштів у процесі відновлення.** Для мінімізації можливостей фінансових зловживань і неефективного використання коштів (зокрема, міжнародної допомоги) необхідно забезпечити максимальну прозорість процесу використання коштів, зокрема за допомогою системи «Прозорро».

*Ігор Бураковський,
член Ради Коаліції РІР,*

Голова Правління Інституту економічних досліджень та політичних консультацій

*Станіслав Юхименко,
експерт Коаліції РІР,*

*молодший науковий співробітник Інституту економічних досліджень та політичних
консультацій*

Рекомендації підготовлені в межах проекту Коаліції Реанімаційний Пакет Реформ «Посилення громадянського суспільства України в процесі прийняття рішень», який фінансується Ініціативою «Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства України», що реалізується ІСАР Єднання у консорціумі з Українським незалежним центром політичних досліджень (УНЦПД) та Центром демократії та верховенства права (ЦЕДЕМ) завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст рекомендацій не обов'язково відображає погляди ІСАР Єднання, погляди Агентства США з міжнародного розвитку або Уряду США.

